

Martin Buber "Dialogo principas I: Aš ir Tu"

Sodeikos įvadas:

p. 13 „Graikas nori pasaulį *įveikti*, žydas nori jį *išbaigti*; graikui pasaulis tiesiog *yra*, žydui jis *tampa*; graikas stovi *prieš* pasaulį, žydas yra *į* pasaulį *įpintas*; graikas pažįsta pasaulį *mato* aspektu, žydas – *prasmės* aspektu; graikui veiksmas yra pasaulyje, žydui pasaulis yra veiksmė.“

p.14 net ir ekstazės metu tarp mistiko ir Dievo išlieka begalinis atstumas.

p.22 Skambanti muzika yra ne *re-prezentacija*, kai garsas „atstovauja“ kokiam nors „daiktui“, o gryna *prezentacija*, gryna *esamybė*. (Čia apie skirtumus žydiško ir graikiško kalbos traktavimo. Žydams kalba jau pati esamybė. Tekstai rašomi tik priebalsėmis ir tampa labai svarbu, kaip bus tekstas įbalsintas.)

p.23 O juk bet koks objektinis, „daiktiškas“ santykis su slėpiniu tą slėpinį sunaikina, paverčia mįsle arba problema. (Išnašose Marcel: Problema yra tai, su kuo aš susiduriu, kas stovi prieš mane ir ką aš kaip tik dėlto galiu aprėpti ir pajungti sau, tuo tarpu paslaptis yra tai, kam aš esu užsiangažavęs ir kas dėl to gali būti suvokiama tik kaip tokia sfera, kurioje skyrimas to, kas manyje, ir to, kas yra už mano ribų, netenka prasmės.) Tik *dalyvavimas* slėpinyje nepanaikina jo slėpingumo, nepaverčia jo mįsle, o vis dėlto jį atskleidžia – būtent kaip slėpinį.

Ne *ženklai*, bet *vardai*. (Ne referentai, bet kreipiniai).

Dievas kuria pasaulį pašaukdamas jį iš nebūties, pavadindamas vardu.

p.25 Suturėk savo širdį nuo vaizdų, suturėk savo burną nuo kalbėjimo. (apie meditacinį panirimą, susiliejimą su kalba).

p.27 esminis kalbėjimo nuostolis randasi ne tada, kai gyvu balsu pasakyti žodžiai *užrašomi*, bet tada, kai jie liaujasi būti *kreipiniai* ir tampa *pasakojimu*. Juk tik kreipinys aidi pačioje tikrovėje. Tuo tarpu pasakojimas visuomet reiškia tik tikrovės re-prezentaciją, tik jos substitutą. O tai reiškia, kad jis sukuria tik tikrovės *iliuziją*.

Pasakotojas ir klausytojas *nežiūri* vienas *į* kitą, jie *žiūri* *į* pasakojimą.

p.28 Maldoje svarbu ne turinys, ne *ko kreipiamasi ir prašoma*, bet pats kreipimosi *aktas*.

p.29 (Kai *įveiki* pasakojimą ir kreipiesi, tada iš pasakojimo apie Dievą, tampi pokalbio *su* Dievu dalyviu).

Žodis tampa veiksmu, kuriame aš pats dalyvauju.

p.34 Eckhartas: „Dievas yra artimesnis žmogaus sielai negu ji pati sau“.

Žiūrint *į* kažką esmingesnis klausimas yra ne *į ką aš žiūriu*, bet kas aš esu tame žiūrėjime – *stebėtojas ar dalyvis*.?

p.45 „kūno“ ir „dvasios“ perskyra yra ne kokia nors universali savaimė-suprantamybė, o kyla iš graikams būdingo *įpročio* viską mąstyti kaip tam tikrą „daiktą“. Šio *įpročio* paveikta ir „dvasia“

virsta „daiktu“, t.y. tuo, ką galima suvokti tik stovint atokiai. Todėl apmąstant dvasią „graikiškai“, tenka ją priešinti kūnui.

Meilė yra ne „simbolis“, nurodantis į kokį nors „idealų objektą“, o pats bučiavimo veiksmas, prasmingas ne todėl, kad ką nors „reiškia“, o pats savaime. Juk *tikrai* bučiuojame ne todėl, kad ką nors išreikštume, bet todėl, kad mylime, o mylime ne „todėl, kad...“, o „tiesiog mylime“.

p.46 graikas myli tai, kas jam gražu, tuo tarpu žydui gražu tai, ką jis myli.

p.52 „Kiekviename yra dalis jo artimo. Todėl, kai kas nors nusideda, tai nusideda ne tik jis pats, bet ir ta jo dalis, kuri priklauso kitam žmogui“. Reikalavimas mylėti artimą kaip save patį nėra vien gražus pageidavimas. Artimas ir esu aš pats. Tačiau suvokti tai galima tik nuolatos praktikuojant meditaciją ir meldžiantis.

p.53 Baal Šem Tovas mokė, jog žmogaus uždavinys yra išplėsti šventybės sferą taip, kad ji apimtų visą pasaulį, kad viskas taptų šventa.

Aiškliai nepasakytas Toros įsakymas – viską pašventinti, viską paversti šventu.

p.55 Ekstazė yra susijungimas (Dievo apglėbimas) su Dievu anapus erdvės ir laiko, tarnystė yra tarnavimas Dievui erdvėje ir laike.

p.58 M.Buberiui chasidizmo esmė buvo: Regėti Dievą kiekviename daikte ir palytėti jį kiekvienu grynu veiksmu.

p.59 „Štai tavo patirtis, apmąstyk ją. O tai ko negali apmąstyti, ryžkis įgyti patirties būdu“.

p.60 Tikrasis Dievas yra tas į kurį galima kreiptis, nes ir jis pats kreipiasi.

Žmogaus gyvenimas – tai atsakymas į Dievo kreipinį. Kiekvienas žmogaus gyvenimas – tai pokalbis su Dievu.

p.61 Pasaulis yra Dievo *kreipinys* ir, gyvendami šį pasaulį, į tą *kreipinį* atsakome.

p.63 Juk Mozei apreikštas Dievo vardas yra: „esu, kuris esu“, t.y., ne tam tikras vardas-turinys, o greičiau išskylantis virš bet kokio turinio absoliutus esamybės faktas.

p.64 Abstraktūs moralės principai užgožia konkrečios situacijos ir konkretaus žmogaus individualumą, sykiu jie „automatizuoja“ žmogaus elgesį, daro nebereikalingą ir nebeįmanomą asmeninę individo atsakomybę (kaltė ir nuopelnas tenka atitinkamai normai, kuri „automatiškai“ motyvuoja vienokį ar kitokį žmogaus poelgį).

Galutinis dorovinis orientyras (skirtumas tarp gėrio ir blogio) žmogui gali būti tik duotas, o tam reikia susitikti su Dievu. Žmogus pats negali jo susikurti.

p.66 Asmuo man yra tik tada, kai į jį *kreipiuosi*, kai apie jį *pasakoju*, jo nebėra.

Buberis pats jau nuo čia

p.73 Pasaulis kaip patyrimas priklauso pamatiniam žodžiui *Aš-Tai*. Pamatinis žodis *Aš-Tu* steigia santykį pasaulio.

p.77 Žmogaus, kuriam sakau *Tu*, nepatiriu. Su juo esu santykiyje, esu šventame pamatiniame žodyje. Tą žmogų vėl patiriu tik išėjęs iš šio žodžio. Patyrimas yra *Tu*-atokuma.

Santykis gali gyvuoti net tada, kai žmogus, kuriam sakau *Tu*, savo patyrimo to nesuvokia. Nes *Tu* yra daugiau, negu žino *Tai*. *Tu* nuveikia daugiau, ir jam daugiau nutina, negu žino *Tai*. Į jį neįsiskverbia jokia apgaulė: čia Tikrojo Gyvenimo lopšys. (Tikrasis Gyvenimas yra aukščiausia tikrovės forma. Tikrovė čia suvokiama ne kaip prieš mane stovintis daiktas, o kaip tai, kas yra gyvenama).

p.80 *Tu* sutinka mane malonės dėka – ieškodami jo nerasime. Tačiau tai, kad jam tariau pamatinį žodį, yra mano esybės veiksmas (*Tat*), mano esybinis veiksmas.

<...>

Pamatinis žodis *Aš-Tu* gali būti sakomas tik visa esybe. *Aš* negaliu vienas pats surinkti ką nors ir suldyti į vientisą esybę, bet ir be manęs to niekas negali padaryti. *Aš* tampa *Aš* tik tavajame *Tu*; tapdamas [savuoju] *Aš*, sakau *Tu*.

Tikras gyvenimas visuomet yra susitikimas.

Tarp *Aš* ir *Tu* nėra jokių sąvokų, jokio išankstinio žinojimo ir jokios vaizduotės.

p.81 Tarp *Aš* ir *Tu* nėra jokio tikslo, jokio geismo ar užbėgančio už akių numatymo; <...> **Bet kokia priemonė yra kliūtis. Tik ten, kur subyra visos priemonės, įvyksta susitikimas.**

Kirsdama išilgai visas sritis, ji driekiasi tarp *Tu* ir *Tai*: tarp esybės ir objekto.

Dabarties <...> - esama tik tiek, kiek esama esamybiškumo, susitikimo, santykio. Tik todėl, kad *Tu* tampa esamuoju, randasi dabartis.

p.82 Dabartis yra susitikimo išgyvenimas ir ji nesibaigia kol susitikimas tęsiasi.

p.84 Jausmai lydi metafizinį ir metapsichinį meilės faktą, tačiau jie nėra meilės aktas; *Tai*, ką Jėzus jaučia apsėstajam, yra visai kas kita negu *tai*, ką jis jaučia mylimiausiam mokiniui; tačiau meilė juk viena. <...> Jausmai gyvena žmoguje; bet žmogus gyvena savo meilėje. <...> meilė nesusijusi su *Aš* taip, tarsi būtų *Tu* būtų jos „turinys“, jos objektas; meilė yra tarp *Aš* ir *Tu*.

p.95 Motinos iščiose žmogus žino viską, bet gimdamas viską užmiršta.

p.101 sutvarkyta gali būti tik *Tai*. *Tu* nepaiso jokios koordinačių sistemos.

p.103 (kai pasaulį paverti *Tai*, tu netenki dabarties momento).

p.104 Grynojoje dabartyje neįmanoma gyventi; jei tik nebūtu pasirūpinta ją greitai ir galutinai įveikti, ji mus sudraskytų. Grynojoje praeityje gyventi įmanoma, dar daugiau – tik joje ir galima gerai susitvarkyti gyvenimą. Tereikia kiekvieną akimirką pripildyti patyrimo ir naudojimo, ir ji kaip mat paliauja deginusi.

Bet štai paklausk visos tiesos rimtumo: žmogus negali gyventi be *Tai*. Tačiau kas gyvena vien su juo, tas nebėra žmogus.

p.107 Dvasia yra ne manajame *Aš*, o tarp *Aš* ir *Tu*.

p.111 Patyrimo ir naudojimo funkcija dažniausiai ugdoma slopinant žmogaus galią santykiui.

p.113 Gyvas abipusis santykis aprėpia jausmus, tačiau nekyla iš jų.

p.115 <...> išskyrus įsisiautėjusio *Tai* tironiją, kurios slopinamas *Aš* vis dar sapnuoja, kad jis yra ponas.

p.117 Dvasia tikrai yra „savyje“ tada, kai gali išeiti pasitikti priešais ją atsiveriančio pasaulio, atsiduoti jam, išganyti jį ir išganyti jame save pačią.

p.118 *Tai* pasaulyje besąlygiškai viešpatauja priežastingumas.

p.119 <...> teisiu, tiesiai nukreiptu dera vadinti tai, į ką linkstama ir kam apsisprendžiama; ir jei būtų velnias, tai jis būtų ne tas, kuris pasipriešino Dievui, bet tas, kuris per amžius neapsisprendė.

p.130 (Aš-Tu AŠ yra kitoks nei Aš-Tai AŠ)

Aš pamatiniame žodyje Aš-Tai pasirodo kaip *ego* („esybė, kuri priklauso tik pati sau“) ir suvokiamas kaip patyrimo ir naudojimo objektas.

Aš pamatiniame žodyje Aš-Tu pasirodo kaip asmuo ir suvokiamas kaip subjektyvumas (be priklausomo kilmininko).

Ego pasirodo atsiskirdamas nuo kitų ego.

Asmuo pasirodo tada, kai jis įžengia į santykį su kitais asmenimis.

Viena yra natūralios atsajos dvasinis pavidalas, kita yra natūralios sąsajos dvasinis pavidalas.

Atsiskyrimo tikslas yra patyrimas ir naudojimas, o jų tikslas yra „gyvenimas“, t.y. mirimas, kuris tęsiasi visą žmogaus gyvenimą.

Santykio tikslas yra jo paties esmė, t.y. prisilietimas prie *Tu*. Mat per prisilietimą prie kiekvieno *Tu* mus palytėja amžinojo gyvenimo dvelksmas.

Kas yra santykyje, tas dalyvauja tikrovėje, t.y. būtyje, kuri yra ne tik jame ir ne tik už jo. Bet kokia tikrovė yra veikimas, kuriame aš dalyvauju negalėdamas jo pasisavinti. Kur nėra dalyvavimo, ten nėra ir tikrovės. Kur yra pasisavinimas, ten nėra tikrovės. Dalyvavimas yra juo tobulesnis, juo betarpiškesnis yra *Tu* prisilietimas.

Aš yra tikras todėl, kad dalyvauja tikrovėje. Jis yra juo tikresnis, juo tobulesnis jo dalyvavimas.

Asmuo suvokia save kaip būties dalyvį, kaip esantį-sykiu, t.y. kaip būtybę. Ego suvokia save kaip esantį-taip-ir-ne-kitaip. Asmuo sako: „Aš esu“, ego sako: „Aš esu toks“. „Pažink save“ asmeniui reiškia: „pažink save kaip būti“, ego šiuos žodžius supranta taip: „pažink savo buvimą tokiu“. Kai atsiskirdamas nuo kitų, ego supriešina save su jais, jis nutolsta nuo būties.

p.137 Kai žmogus įgimtojo *Tu* neišskleidžia ir neįtikrovina sutiktajame *Tu*, tada *Tu* atsigręžia į vidų. Jis ima skleisti nenatūraliame, neįmanomame objekte – *Aš*; tai reiškia: jis skleidžiasi ten, kur sklaidai visai nėra vietos. Taip randasi priešstata sau pačiam (stovėjimas prieš save), kuri negali būti nei santykis, nei esamybė, nei sąveikos srautas, o yra tik vidinis prieštaravimas.

p.139 Kai tik susvetimėjusį žmogų ima krėsti šiurpas ir kai tik pasaulis jam ima kelti siaubą, žmogus pakelia akis ir pamato paveikslą. Jis mato, kad *Aš* yra pasaulyje ir kad iš tikro nėra jokio *Aš*, o tai reiškia, kad pasaulis tam *Aš* negali padaryti nieko bloga, ir žmogus nusiramina; arba jis pamato, kad pasaulis glūdi tame *Aš* ir kada pasaulio iš tikrųjų visai nėra, taigi pasaulis tam *Aš* nieko negali padaryti, ir jis nusiramina.

p.142 Ne-veikimas, nichttun – principas aptinkamas veik visose mistikos tradicijose ne tik Vakaruose, bet ir Rytuose. Jis reiškia ne iš valios stygiaus kylantį „neveiklumą“, o tokį veikimą, kai pavienis veiksmas tobulai įsikomponuoja į pasaulio vyksmo visumą ir žmogaus valia visiškai sutampa su Dievo valia.

p.143 Šiuo atveju reikia atsisakyti ne savojo Aš, o tai dažniausiai teigia mistika; kiekvienam santykiui (tar ir pačiam aukščiausiam) Aš yra būtinas, nes santykis gali vykti tik tarp Aš ir Tu. Taigi šiuo atveju svarbu atsisakyti ne savojo Aš, o to klaidingo savitaigos instinkto, kuris verčia žmogų daiktų turėjimu gelbėtis nuo nepatikimo, netvirto, nesūdraus, netvaraus, neapžvelgiamo pavojingo santykių pasaulio.

p.157 Neperskirtam stotis prieš neperskirtą paslaptį – štai pirmąją išganymo sąlyga.

p.166 Kiekvienas tikras santykis pasaulyje yra išskirtinis.

p.177 Tikrasis „išganymas“ yra ne tada, kai „išsprendžiamos“ problemos, o tada, kai įgyjamas jautrumas, jog galima pajusti paslaptį. (Sodeikos komentaras)

p.182 Susitikimas su Dievu žmogų išstinka ne tam, kad jis turėtų reikalą su Dievu, o tam, kad jis patvirtintų pasaulyje prasmę.

p.187 santykis su Dievu ir santykis su žmogumi yra labai susiję

p.192 Vėl prisimenu Nietzsches išpažinimą, kuriame „įkvėpimas“ aprašomas kaip ėmimas, neklausiant, kas duoda. Ir vis dėl to, nors ir neklausiant, bet dėkojant. Kas pažiūrą dvasios dvelkimą, tas nusižengia, jei bando ją užvaldyti ar iširti jos savybes. Tačiau jis būna neištikimas ir tada, kai dovaną priskiria sau.

p.195 Kitas, ne mažiau pamokomas abipusybės normatyvaus apribojimo pavyzdys gali būti santykis tarp tikro psichoterapeuto ir jo paciento. Jei terapeutas nedaro nieko daugiau, tik „išanalizuoja“ pacientą, <...> tai jis gali šį tą pataisyti. Geriausiu atveju jis gali difuziškai, bestruktūrei sielai padėti susitelkti ir susitvarkyti. Tačiau to, ko iš jo iš tikrųjų norima, jis nepajėgs padaryti – nepajėgs regeneruoti sumenkusio asmens centro. Šitai padaryti pajėgus tik tas, kas patyrusiu gydytojo žvilgsniu aprėpia išskydusią, paslėptą kenčiančios sielos vienovę, bet tai įmanoma pasiekti ne nagrinėjant ir tiriant objektą, o tik asmeniškai bendraujant su asmeniu kaip su lygiaverčiu partneriu.

p.198 Tačiau apskritai reiktų vengti, kad pokalbis su Dievu, pokalbis, apie kurį kalbėjau šioje ir visose kitose knygose, būtų suprantamas kaip kažkas, kas atsitinka tik šalia kasdienybės ar virš jos. Dievo kalbėjimas žmonėms persmelkia viską, kas vyksta kiekvieno mūsų gyvenime, ir viską, kas vyksta mus supančiame pasaulyje, visą biografinį ir istorinį vyksmą, paversdamas juos priesaku, reikalavimu tau ir man.